

HERKÜL MİLLAS
29.9.2015
ZAMAN GAZETESİ

Bu isteği dile getirene ne diyeceğiz? Bunu isteyen yoksul bir Afrika veya bir Asya ülkesindense, örneğin Cezayir veya Suriye'dense tepkimiz ne olmalı?

Eğer ülkesinde iç savaş veya korkunç bir diktatör varsa ve insanların hayatı tehlikedeyse, yani siyasi mültecilik söz konusuysa, can derdinde olana söyleyeceğimiz az çok bellidir: Ona iltica hakkı tanırız, tanınmalıyız. Bu şartlarda yurtlarını ve evlerini terk edenleri, daha iyi durumda olan ülkelerin misafir etmeleri, yeni vatanlarında çalışma ve yerleşme olanakları sağlayarak onlara destek olmaları hem insani bir gerekliliktir, hem de zaten bu alanda hukuksal olarak bir prensip anlaşmasına varılmıştır.

Ancak pratikte devletler, hükümetler ve ülkeler bu "misafirperverliğe" pek istekli değiller. Çünkü

yeni gelenler toplumda bazen sınırlı bazen de sarsıcı sorunlar yaratmakta, bazen de “ev sahipleri” ırkçı önyargılar taşımakta. Ama gelenlerin sayısı ülke nüfus oranına göre çok kabarık değilse güç durumda olan insanlara yardımcı olmak aslında üstesinden gelinmeyecek bir sorun da değildir. Bunun bir şartı muhacirlerin gitmek istedikleri ülkeyi seçmemeleridir: Aksi durumda herkes şartların en iyi olduğu bir iki ülkeye gitmeye kalkışabilir. Yani bu konuda da bir çözüm düşünülebilir. Örneğin beş on milyonluk bir Ortadoğu muhacir akımının “Batı dünyası” içinde barındırılması, çok zor da olsa, gerçekleşemeyecek bir proje değildir. Bu yolda çaba göstermek anlaşılır bir vizyondur.

Aşılmaz sorun başkadır

Ama yaşanan ve gelecekte daha da yoğun bir biçimde yaşanacak sorun başkadır. İnsanlar artık dünyada ne olup bittiğini biliyor ve “insan gibi” yaşamak istiyor; hayat standardının yüksek olduğu merkezlere gidip yerleşmek istiyor. Bu yüzden gittikçe hızlanan bir göç olayı yaşıyoruz. Göçün ağırlık merkezi sıkıntılar yaşayan ülkelere doğru; somut olarak söylersek, son on yıllarda Avrupa Birliği'ne doğru. Amerika'da ise ABD'ne doğru. Son aylarda yaşananlar bir insanlık dramı: yüz binler, çoğu Müslüman, AB ülkelerine ve özellikle Almanya'ya yürüyor. Müslüman ülkelere gitmek istemiyorlar. Aşılmaz sorun sayılarla ilgilidir. “Batı”ya gitmek isteyen ve yakın gelecekte isteyecek olan insanlar milyarlara varabilir. Gelişmiş ülkelerle yoksul ülkeler arasındaki yaşam standardı aynı kaldığı veya daha da kötüleştiği sürece herhalde bu akım devam edecek, hatta güçlenecektir.

Bu göç isteğinin karşısında milli devletlerin acı gerçeğini buluyoruz: Yani duvar gibi yükselen milli sınırları, ülkeye girmek için izin alma sınırlamalarını (vize), vatandaşlığa kabul şartlarının zorluklarını. Günümüzde dünyamız bu milli devlet gerçeğini yaşıyor. Bu sınırlamalar Avrupa Birliği içinde önemli bir derecede aşılmakta, örneğin, isteyen istediği yere gidebilmekte ve yerleşebilmekte. Polonya'nın su tesisatçısı Portekiz'de iş tutabiliyor. Ancak bu kez de Avrupa Birliği, bir bütün olarak, kocaman bir milli devletmiş gibi bir siyaset izliyor. Yani bu ülkelere isteyen giremiyor, izin, yani vize alması gerekiyor. “Almanya'da yaşamak istiyorum” demek yetmiyor.

Söz konusu olaya daha geniş bir perspektiften bakınca sorunun ekonomik alandaki bir çelişkiden etkilenmekte olduğunu görüyoruz. Dönemin egemen ekonomik sistemi olan kapitalizmin temel ilkelerinden ikisi, sermayenin ve çalışanların hareketliliğinin serbest olmasıdır. Her ikisi de arz ve talep olarak hareket edebilmelidir. Ancak pratikte bu ilkeler, milli devlet anlayışı çerçevesinde sınırlandırılıyor ve çalıştırılmıyor. Sermaye uluslararası bir hareketlilikten yararlanırken, çalışanların dünyada hareketliliği son birkaç yüzyıldır sınırlanmıştır. Milli devletler ülkelere daha düşük ücretlerle çalışabilecek kitleleri sınırları dışında tutmaktadır.

“Serbest Pazar” ancak kısmen serbesttir. Eğer bu sınırlamalar olmasaydı, ülkeler arasında ekonomik düzey farkları da bu boyutlara ulaşmazdı. Dünyamız ekonomik standart açısından daha dengeli olurdu. Tabii, buna karşılık “Batı dünyasının” çalışanları da daha düşük bir hayat standardı tutturalardı.

KALICI DEĞİL GEÇİCİ ÇÖZÜMLER BULUNUYOR

Yani kapitalist ekonomik sisteminin serbest hareketlilik ilkeleriyle, milli devletlerin egemenlik ilkesinden doğan hareketliliği sınırlama hakkı aşılmaz bir çelişki oluşturuyor. Bu soruna birileri insanî ve vicdanî kaygıları da ekliyor. Şu an böyle bir sorunlar yumağı yaşanıyor: ekonomik sıkıntılardan doğan insanî bir dram. İnsanların bir kesimi koşulların daha iyi olduğu yerlere varmak istiyor, başkaları ise hayat standartlarını riske sokacak göçmen akımını istemiyor. Tabii milli devletler sınırlarından “arzın” geçişlerini sınırladıkça, izlediklerini iddia ettikleri serbest piyasa ekonominin temel ilkelerini de ihlal etmiş oluyor.

Bu tür temel sorunlar münferit yardım önlemleriyle halledilemez, önlenemez ve aşılmaz. Aslında bir paradigma değişikliği gerekiyor. Ancak bugünkü veriler göz önüne alınınca, kalıcı çözüm değil, ancak geçici önlemler düşünülebilir. Zaten ilgili devletlerin son günlerdeki önerilerinde de bu anlayışı ve amacı görüyoruz: sınırlı sayıda siyasi mülteciyi ülkeler arasında bölüştürmek ve ekonomik göçü durdurmak veya elden geldiği kadar azaltmak. Milli devletleri korumacı bir zırh ile güçlendirmeyi amaçlayan bu yaklaşıma karşı çıkacak güçler, olanaklar ve dinamikler şu an ufukta bile görünmüyor. Aksine, gerçek sıkıntıları ve kökenlerini gözlerden kaçırtan bol bol güzel laflar ediliyor, ırkçı tepkilerin yanı sıra.

“Mahallenizde sizden pek çok açıdan farklı olan komşu ister misiniz?” sorusuna yüksek oranda “hayır” diyen toplumların çoğunlukta olduğu dünyamızda, insanlıktan, dayanışmadan, insaftan ve vicdandan söz edilmesi de beni ayrıca rahatsız ediyor. Bu sözlerin riya veya en azından bilgisizlik ve bilinçsizlik içerdiği için. Bu insanlık dramına bir çözüm üretilecekse bu, “yardımla” değil, belli bir oranda huzurlu yaşayan insanların hayat standardını da düşürecek köklü yapısal dönüşümleri göze almakla olacak. Şu an değil bunu yapmak, değil önermek, bu yol akla bile gelmiyor. Sorunu kabul etmek bile istemiyoruz. Sınırlarımızın bu yanında, vicdanlarımızı rahatlatan gözyaşı döküyoruz, timsahlar...